บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองระหว่างครูนักวิจัยและไม่เป็นครูนักวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

2.1 การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
- 2.1.1 ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
- 2.1.2 ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
- 2.1.3 ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
- 2.1.4 วิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
- 2.1.5 ลักษณะสำคัญของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- 2.2.1 ทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่
- 2.2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม
- 2.2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษย์นิยม

2.3 การวิจัยของครู
- 2.3.1 ความหมายของการวิจัยของครู
- 2.3.2 ความสำคัญของการวิจัยของครู
- 2.3.3 คุณลักษณะของนักวิจัย

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) เน้นการพัฒนา "คน" โดยใช้การศึกษาเป็นกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพของคนให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักการเรียนรู้ เป็นผู้ที่มีลักษณะมองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี ใฝ่การเรียนรู้ รู้จักคิดวิเคราะห์ ใช้เหตุและผลทางวิทยาศาสตร์ มีวินัยในตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในรูปแบบที่หลากหลาย เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากสังคมในปัจจุบันและสังคมในอนาคตเป็นสังคมแห่งยุคข่าวสารข้อมูลและสังคมแห่งการเรียนรู้ การเรียนรู้จากในระบบโรงเรียนเป็นเพียงการเตรียมคนให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ในสภาพความเป็นจริงแล้วทุกคนใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้จากชีวิตจริง เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองยาวนานกว่าการเรียนรู้ในระบบ

โรงเรียน ดังนั้นผู้เรียนในสังคมยุคนี้จึงต้องเป็นผู้ที่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จึงจะทำให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งนักการศึกษาเชื่อว่าการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

2.1.1 ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่ผ่านมาส่วนใหญ่แล้วเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้ใหญ่ แต่สำหรับในสังคมปัจจุบันแล้วเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ดังนี้

Watson และ Tharp (1985: 9 อ้างถึงใน คณาพร คมสัน, 2540) กล่าวถึงการนำตนเองหมายถึงการที่บุคคลสามารถคุมพฤติกรรมของตนเองไปในทิศทางที่ตนเองปรารถนา ตามค่านิยมที่แท้จริงของตนเอง มีทักษะในการเลือกเป้าหมายและออกแบบยุทธวิธีที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งประเมินผลที่ได้ และเปลี่ยนแปลงกลวิธีที่ใช้ การนำตนเองจึงเป็นการผสมผสานกันระหว่างทักษะต่าง ๆที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นการหยุดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์หรือการเริ่มต้นพฤติกรรมที่พึงประสงค์

Knowles (1975: 18) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการที่บุคคลมีความคิดริเริ่มในการวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ การตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ การพบปะบุคคลหรือแหล่งเอกสารสำหรับการเรียนรู้ การวางแผนการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียน จะโดยการได้รับหรือไม่ได้รับการช่วยเหลือจากผู้อื่นก็ตาม

Skager (1978: 13-14) การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียน ความสะดวกในการวางแผน การปฏิบัติและการประเมินผลของกิจกรรมการเรียน ทั้งในลักษณะที่เป็นเฉพาะบุคคลและในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนที่ร่วมมือกัน

Tough (1971 อ้างถึงใน Cross 1981: 63) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือ การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวต้องเรียนรู้อย่างตั้งใจและต่อเนื่อง ซึ่งผู้เรียนจะต้องใช้เวลาในการเรียนรู้อย่างน้อย 7 ชั่วโมงและพร้อมกันนั้นผู้เรียนเป็นผู้วางแผนการเรียนของตนเอง

Griffin (1983:153) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้เป็นการเฉพาะของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมีเป้าหมายไปสู่การเรียนรู้ของตนเอง และความสามารถ

ในการวางแผนการปฏิบัติ และการประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เป็นเฉพาะบุคคล และการพัฒนาการเรียนรู้

นรินทร์ บุญชู (2532: 16) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองตนเองคือ กระบวนการศึกษาของบุคคล เริ่มจากความตั้งใจ มีจุดมุ่งหมาย มีการวางแผนการเรียน มีทักษะในการศึกษาค้นคว้า และมีการวัดและประเมินตนเองอยู่ตลอดเวลา

สุรกุล เจนอบรม (2532: 59) การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการที่บุคคลเกี่ยวข้องกับการศึกษาหาความรู้ โดยมีผู้ช่วยหรือไม่มีผู้ช่วยก็ตาม และบุคคลนั้นต้องมีวัตถุประสงค์ที่แน่ชัดว่าต้องการเรียนอะไร เรียนไปทำไม และควรจะรู้ถึงความต้องการของตนเอง เลือกวิธีการเรียนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถดำเนินกิจกรรมตามแผน และแบบที่กำหนดไว้ สามารถค้นหาแหล่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองและสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองได้

สมคิด อิสระวัฒน์ (2538: 4) การเรียนรู้ด้วยตนเองหมายถึง การที่ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง โดยอาศัยความช่วยเหลือหรือไม่ก็ได้ ผู้เรียนจะวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ของตน กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แยกแยะ แจกแจง แหล่งข้อมูลในการเรียนรู้ คัดเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมและประเมินผลการเรียนรู้นั้น ๆ

คณาพร คมสัน (2540: 36) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึงการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม หรือถูกกระตุ้นให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบควบคุมการเรียนรู้และปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเองโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ผู้เรียนวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง กำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์ที่จะพัฒนาทักษะการเรียน วางแผนการเรียนโดยเลือกและออกแบบยุทธวิธีการเรียนที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย โดยดำเนินการด้วยตนเองหรือร่วมมือกับผู้อื่นก็ได้

จากคำอธิบายของนักการศึกษาสรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากผู้เรียนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเองในการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตามความต้องการและความสนใจของตนเอง สามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการที่เหมาะสม ค้นคว้าหาแหล่งข้อมูลความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองได้ โดยได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้

2.1.2 ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

การศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เนื่องจากความรู้ต่าง ๆไม่ใช่เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นในระบบโรงเรียนเพียงอย่างเดียว ความรู้สามารถเกิดจากแหล่งต่าง ๆรอบตัวและมีวิทยาการใหม่ ๆเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ความรู้ที่เรียนมาจึงสามารถใช้ได้อยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้นการเรียนในยุคใหม่ต้องเป็นการเรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พยายามศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งนักการศึกษายอมรับว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นวิธีการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการและความสนใจของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ท้าทายความสามารถ ทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เกิดความรักในการเรียนและรักที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา เพราะเมื่อใดก็ตามที่ผู้เรียน เรียนตามความต้องการและความสนใจของตนเองแล้วจะเรียนรู้ด้วยความเต็มใจ สุขใจ ทำให้ผู้เรียนเกิดการอยากเรียนอยากรู้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องมีใครบอกหรือบังคับให้เรียน

Knowles กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ดังนี้

1) คนที่เรียนรู้ด้วยความคิดริเริ่มของตนเอง จะเรียนได้มากกว่า ดีกว่าคนที่เป็นเพียงผู้รับ หรือรอให้ครูถ่ายทอดวิชาความรู้ให้เท่านั้น คนที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จะเรียนอย่างตั้งใจ มีจุดมุ่งหมาย และมีแรงจูงใจสูง สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่า และยาวนานกว่าบุคคลที่รอรับคำสอนแต่อย่างเดียว

2) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สอดคล้องกับการพัฒนาการทางจิตวิทยาและกระบวนการทางธรรมชาติมากกว่า เมื่อเป็นเด็กธรรมชาติของเด็กคือการต้องพึ่งพิงผู้อื่น ต้องการผู้ปกครองปกป้องเลี้ยงดู และตัดสินใจแทนให้ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีพัฒนาการขึ้นก็ค่อย ๆ พัฒนาตนเอง ไปสู่ความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพิงผู้ปกครอง ครูและผู้อื่น การพัฒนาเป็นไปในสภาพที่เพิ่มความเป็นตัวของตัวเอง และชี้นำตนเองได้มากขึ้น

3) นวัตกรรมใหม่ ๆ ทางการศึกษา เช่น มีหลักสูตรใหม่ ห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์บริการทางวิชาการ การศึกษาอย่างอิสระ โปรแกรมการเรียนที่จัดแก่บุคคลภายนอกมหาวิทยาลัยเปิด และอื่น ๆ รูปแบบของการศึกษาเหล่านี้ล้วนผลักภาระรับผิดชอบไปที่ผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

4) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นความอยู่รอดของชีวิตในฐานะที่เป็นบุคคลและเผ่าพันธุ์มนุษย์ เนื่องจากโลกปัจจุบันเป็นโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การศึกษาและการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็น การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต (a lifelong process) ความเปลี่ยนแปลงของโลกหลาย ๆ ด้านทำให้เกิดแนวคิดใหม่ทางการศึกษาได้แก่

4.1) ความรู้ต่าง ๆที่มนุษย์เรียนรู้และสะสมไว้จะค่อย ๆล้าสมัยและหมดไปภายในสิบปี หรือน้อยกว่า ดังนั้นจึงต้องพัฒนาทักษะดังกล่าว เมื่อบุคคลจบการศึกษาไปแล้วก็ยังสามารถแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ที่ทันสมัย

4.2) ความหมายของการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้เรียนเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน เช่น เรียนรู้จากบิดา มารดา เพื่อน ครู สื่อมวลชนสถาบันต่าง ๆ นั่นคือการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต และบุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

4.3) การเรียนรู้ด้วยตนเอง จะไม่จำกัดอายุของผู้เรียน ผู้เรียนมีโอกาสตัดสินใจเลือกเรียนตามความสนใจและความต้องการที่จะเรียนรู้ ผู้เรียนที่อยู่ในวัยเยาว์ควรเน้นทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อจะได้ใช้ทักษะเหล่านี้ในการแสวงหาความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับผู้เรียนในยุคข่าวสารข้อมูล เป็นทักษะที่สำคัญสำหรับสมาชิกในสังคมที่สารสนเทศและความรู้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กล่าวคือสมาชิกในสังคมต้องรู้ทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆสามารถพัฒนาความรู้และพัฒนาตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมจึงจะสามารถดำรงอยู่ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างมีคุณค่า คุณประโยชน์และมีความสุข ดังนั้นการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงเป็นสมรรถภาพพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่จะสามารถเรียนรู้เพื่อความมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ของตนต่อสังคมได้ตลอดชีวิต

2.1.3 ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเป็นลักษณะที่สำคัญของการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่ มีนักศึกษาหลายท่านกล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองดังต่อไปนี้

สมคิด อิสระวัฒน์ (2532: 76) เชื่อว่าเมื่อบุคคลมีพฤติกรรมการ "เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง" แล้วจะนำไปสู่การเป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ตลอดชีวิต (lifelong learner) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองควรมีลักษณะต่าง ๆดังต่อไปนี้

1) สมัครใจเรียนด้วยตนเอง (voluntarily to learn) มิได้เกิดจากการบังคับ แต่มีเจตนาที่จะเรียนด้วยความอยากรู้

2) ตนเองเป็นแหล่งข้อมูลของตัวเอง (self-resourceful) ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ตัวเองเรียนคืออะไร รู้ว่าทักษะและข้อมูลที่ต้องการหรือจำเป็นต้องใช้มีอะไรบ้าง สามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการและวิธีการประเมินผลการเรียน ผู้เรียนต้องเป็นผู้จัดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆด้วยตนเอง (manager of change) ผู้เรียนต้องมีความตระหนักในความสามารถ สามารถตัดสินใจได้ มีการรับผิดชอบต่อหน้าที่และบทบาทในการเป็นผู้เรียนรู้ที่ดี

3) ผู้เรียนต้องรู้ "วิธีการที่จะเรียน" (know how to learn) นั้นคือ ผู้เรียนควรทราบขั้นตอนการเรียนรู้ของตนเอง รู้ว่าจะไปสู่จุดที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างไร

Skager (1978: 116-117) ได้อธิบายคุณลักษณะของผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ 7 ประการคือ

1) ผู้เรียนเป็นผู้ยอมรับตนเอง (self-acceptance) หมายถึง มีเจตคติในเชิงบวกต่อตนเอง

2) ผู้เรียนมีการวางแผน (planfulness) กิจกรรมการเรียน ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญคือ

2.1) ผู้เรียนรู้ถึงความต้องการในการเรียนของตนเอง

2.2) ผู้เรียนวางจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมกับตนเอง สอดคล้องกับความต้องการที่วางไว้

3) ผู้เรียนมีมีแรงจูงใจภายใน(intrinsic motivation) ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนอยู่ในตนเอง จะสามารถเรียนรู้โดยปราศจากสิ่งควบคุมภายนอก เช่น รางวัล การถูกตำหนิ ถูกลงโทษ เรียนเพื่อต้องการวุฒิบัตรหรือตำแหน่ง

4) ผู้เรียนมีการประเมินผลตนเอง (internalized evaluation) สามารถที่จะประเมินตนเองได้ว่า จะเรียนได้ดีแค่ไหน โดยอาจขอให้ผู้อื่นประเมินการเรียนรู้ของตนก็ได้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องยอมรับการประเมินผลภายนอกว่าถูกต้องก็ต่อเมื่อผู้ประเมินมีความคิดอย่างอิสระ และการประเมินสอดคล้องกับสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏเป็นจริงอยู่ในขณะนั้น

5) การเปิดกว้างต่อประสบการณ์ (openness to experience) ผู้เรียนที่นำประสบการณ์เข้ามาใช้ในกิจกรรมชนิดใหม่ ๆ อาจจะสะท้อนการเรียนรู้ หรือการจัดวางเป้าหมาย โดยอาจไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นเหตุผลในการที่จะเข้าไปทำกิจกรรมใหม่ ๆ ความใคร่รู้ ความอดทนต่อความคลุมเครือ การชอบสิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อนและการเรียนอย่างสนุก จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำกิจกรรมใหม่ ๆ และทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ ๆ อีกด้วย

6) การยืดหยุ่น (flexibility) การยืดหยุ่นในการเรียนรู้ อาจชี้ให้เห็นถึงความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงเป้าหมาย หรือวิธีการเรียน และใช้ระบบการเข้าถึงปัญหา โดยใช้ทักษะการสำรวจ การลองผิดลองถูก ซึ่งไม่ได้แสดงถึงการขาดความตั้งใจที่จะเรียนรู้ ความล้มเหลวจะได้รับการนำมาปรับปรุงแก้ไขมากกว่าที่จะยอมแพ้ยกเลิก

7) การเป็นตัวของตัวเอง (autonomy) ผู้เรียนที่ดูแลตนเองได้ เลือกที่จะผูกพันกับรูปแบบการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่ง บุคคลเหล่านั้นจะสามารถตั้งปัญหา ระยะเวลาและสถานที่ว่าลักษณะการเรียนแบบใดที่มีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับได้

Guglielmino (1977) ได้ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พบว่าผู้ที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีลักษณะดังนี้

1) การเปิดโอกาสแห่งการเรียนรู้ (openness to learning opportunities) มีลักษณะเป็นผู้รักความก้าวหน้า ใฝ่สร้างอนาคต สามารถบังคับตนให้กระทำให้สิ่งที่ควรกระทำ ยินดีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่น ๆ มีความสนใจในการเรียนเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้และมีความภูมิใจเมื่อเรียนสำเร็จ ชอบการศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุด และมีความพยายามในการทำความเข้าใจเรื่องที่ยาก ๆถือว่าการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำหรับการดำเนินชีวิตและคิดว่าผู้ใฝ่เรียนอยู่เสมอคือผู้นำ

2) มโนมติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (self concept as and effective learner) คือเป็นผู้ต้องการเรียนรู้ มีความสามารถที่จะเรียน เมื่อต้องการจะเรียนหรือตัดสินใจเรียนแล้วสามารถแบ่งเวลาให้กับการเรียนได้แม้จะมีงานอื่นมากก็ตาม โดยรู้ว่าเมื่อใดที่จะเรียนเรื่องใด สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่กำลังเรียนกับเป้าหมายระยะยาวที่ตั้งไว้ สามารถหาวิธีการเรียนรู้ต่าง ๆในเรียนรู้หัวข้อใหม่ ๆได้อย่างเหมาะสม มีความสุขสนุกสนานกับการแก้ปัญหาที่ยาก ๆ ชอบทดลองเรียนสิ่งใหม่ ๆชอบสำรวจปัญหาและรู้ว่าเมื่อต้องการข้อมูลจะหาได้จากที่ไหน

3) การมีความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (initiative and independence in learning) คือผู้ที่สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆด้วยตนเองได้ดี ไม่ท้อถอยแม้จะไม่ค่อยเข้าใจในสิ่งที่กำลังทำอยู่ สามารถคิดค้นวิธีการต่าง ๆได้หลายแบบสำหรับการเรียนรู้ในเรื่องใหม่ ๆยอมรับในความผิดพลาดของตนเอง เป็นผู้นำกลุ่มในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆสามารถทำงานด้วยตนเองได้อย่างดี

4) การมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน (informed acceptance of responsibility for one's own learning) คือ เป็นผู้ที่ทราบดีว่าตนเองต้องการเรียนอะไรถ้ามีสิ่งที่ต้องการเรียนจะหาทางเรียนรู้ให้ได้ การยอมรับตนเองว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้และมีความเชื่อว่าการคิดอยู่เสมอว่าตนเองเป็นใคร กำลังทำอะไร เป็นสิ่งสำคัญต่อการศึกษาของตนเอง

5) มีความรักในการเรียน (love of learning) คือ เป็นผู้ที่กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนอยู่เสมอ มีความชื่นชมต่อบุคคลที่รักการเรียน ชอบการศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ มีความต้องการที่จะเรียนและปรารถนาให้มีเวลามากขึ้น และเห็นว่าการทดสอบไม่ใช่ประเด็นสำคัญหากแต่ความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษามีความสำคัญมากกว่า

6) มีความคิดสร้างสรรค์ (creativity) คือ เป็นผู้ที่รู้จักตนเองดีพอ ในการเรียนไม่ต้องการให้ผู้สอนบอกทุกสิ่งทุกอย่าง เมื่อประสบปัญหาที่ไม่เข้าใจไม่หลีกเลี่ยงไปจากสิ่งนั้น สามารถทำงานตามลำพังและมีความคิดที่จะทำสิ่งต่าง ๆได้ดี และนำความคิดไปปฏิบัติให้เกิดผลดี

7) มองอนาคตในแง่ดี (positive orientation to the future) คือ เป็นผู้ที่ชอบสถานการณ์การเรียนที่ท้าทาย ชอบแก้ปัญหาที่มีคำตอบถูกมากกว่าหนึ่งคำตอบ มีความพยายามเชื่อมโยงสิ่งที่กำลังเรียนกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ และคิดว่าห้องสมุดเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อการศึกษา

8) สามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (ability to use basic study skills and problem-solving skills) คือ เป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจในการศึกษาเรื่องใหม่ ๆ ทราบแหล่งข้อมูลที่ต้องการค้นหา มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆอย่างมาก มีทักษะในการอ่าน การเขียน การฟังและการจำ มีความสนุกกับการแก้ปัญหาเห็นว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทาย

Brockett และ Hiratra (1991: 11-16) เสนอทัศนะเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ดังนี้

1) การนำตนเองเป็นลักษณะที่มีอยู่ในตัวบุคคลทุกคน และในสถานการณ์การเรียนรู้ทั้งหมดอาจจะมีระดับการชี้นำตนเองมากหรือน้อยต่างกัน

2) ผู้เรียนมีความรับผิดชอบเป็นหลัก และเป็นผู้ที่ตัดสินใจด้านประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับการวางแผน การนำไปสู่การปฏิบัติและประเมินผล ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ตามลำพังหรือในกลุ่มผู้เรียนกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กที่ผู้เรียนจะร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้

3) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะเน้นถึงความรับผิดชอบของบุคคล และเชื่อว่าศักยภาพของมนุษย์ไม่มีวันหมดลงจะต้องมีอยู่และพัฒนาต่อไป

4) ผู้เรียนมีความเชื่อว่าผลของการศึกษาในด้านบวกมาจากการชี้นำตนเองในการเรียนรู้ เช่น จดจำได้เพิ่มขึ้น สนใจการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความสนใจในวิชาการมากขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อผู้สอน

5) กิจกรรมการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองมีหลายรูปแบบ เช่น การอ่าน การอภิปราย การเรียน การสืบสวนโดยการสัมภาษณ์ การเข้าร่วมการศึกษาเป็นกลุ่ม ทัศนศึกษา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เชี่ยวชาญ การใช้คอมพิวเตอร์หรือการเรียนด้วยตนเอง

6) ผู้อำนวยความสะดวกต่อการชี้นำตนเองในการเรียนรู้ ที่ประสบความสำเร็จต้องมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นแหล่งความรู้ที่จำเป็นและเชื่อถือได้ นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้เรียน มีส่วนร่วมในการถ่ายโอนการเรียนรู้ การสอนและสนับสนุนผู้เรียน ให้มีความคิดแบบวิจารณ์

7) ผู้เรียนมีความเชื่อว่าการชี้นำตนเองเป็นสิ่งมีคุณค่า เป็นวิธีที่ผู้เรียนมีอิสระในการแก้ปัญหา

8) กลุ่มคนหลายรูปแบบสามารถชี้นำตนเองในการเรียนรู้ได้

9) หากผู้สอนให้ความไว้วางใจแก่ผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่จะทำงานอย่างเต็มที่และแสวงหาประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

10) การใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ไม่สามารถแก้ปัญหาการเรียนได้ทั้งหมด

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสรุปได้ว่า

1) ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความสมัครใจ

2) ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งที่ตรงกับความต้องการและความสนใจของตนเอง

3) ผู้เรียนวางแผนในการเรียนรู้

4) ผู้เรียนเรียนรู้แบบยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ วิธีการเรียนรู้ แหล่งความรู้ และเวลาในการเรียนรู้

5) ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

6) ผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

7) ผู้เรียนเป็นผู้ที่รักเรียน มีความสุขในการเรียนรู้ มีความเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระและเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

2.1.4 วิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

นักการศึกษามีแนวคิดว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไม่ได้เกิดขึ้นกับบุคคล ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในการเรียนรู้ และเป็นการเรียนรู้ที่มีขั้นตอน

สุรกุล เจนอบรม (2532) เชื่อว่าลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ในตัวบุคคล และได้เสนอแนะวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองดังนี้

1) ทำความรู้จักตนเอง หัดเป็นคนช่างสังเกต พิจารณา พยายามสำรวจตนเองว่าสนใจเรื่องอะไรมากที่สุด มีความสามารถเฉพาะในด้านใด สนใจสิ่งใหม่ๆอะไรบ้าง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประสบความสำเร็จในการเรียนมากน้อยเพียงใด มีความพอใจในการเรียนอย่างไรและด้วยวิธีใด

2) ทำสมุดบันทึกส่วนตัว สมุดดังกล่าวจะเป็นประโยชน์เพื่อใช้บันทึกข้อมูล ความคิดเรื่องราวต่างๆที่ได้เรียนรู้หรือเกิดขึ้นในสมอง สมุดนี้จะช่วยเก็บสะสม ความคิดทีละเล็กละน้อยเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติมให้กว้างไกลออกไป

3) กำหนดโครงการที่จะเรียน จากสมุดบันทึกนั้น ลองนำมาขยายเป็นโครงการ เป็นแผนการเรียนว่าจะเรียนรู้อย่างไร ขอให้พิจารณาว่า ความรู้ที่ต้องการจะแสวงหานั้น ช่วยให้เราถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ทำให้เกิดความพอใจ ความสนุกที่จะเรียนวิชานั้นหรือเปล่า ประหยัดเงินและประหยัดเวลามากน้อยแค่ไหน ฯลฯ

4) สร้างห้องสมุดของตนเอง ในที่นี้หมายถึงการรวบรวมรายชื่อ ข้อมูล แหล่งหาความรู้ต่างๆ หนังสือ สถานที่ ฯลฯ ที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ตรงกับความสนใจ เพื่อไว้ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

5) มองแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนนั้น เช่น ผู้รู้ ผู้ชำนาญในอาชีพต่างๆ ห้องสมุด วัด สมาคม โรงเรียน สถานที่ราชการ โดยแหล่งความรู้เท่าที่ยกตัวอย่างมานี้จะเป็นแหล่งสำคัญในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล

6) หาเพื่อนร่วมเรียน เพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

7) การเลือกเรียนวิชาต่างๆที่สนใจ ซึ่งอาจจะเลือกเรียนจากสถานศึกษาต่างๆที่เปิดสอนในเวลาเย็นหรือวันหยุด หรืออาจจะเรียนทางวิทยุหรือโทรทัศน์ ไปรษณีย์จากมหาวิทยาลัยเปิด เป็นต้น โดยลักษณะของการเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเข้าชั้นเรียน

8) การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติงานซึ่งก่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์

สมคิด อิสระวัฒน์ (2538) กล่าวว่าวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ผู้ใหญ่ต้องการคือ วิธีการเรียนที่ตนเองมีส่วนร่วมและทำด้วยตนเองและพบว่าวิธีการพัฒนาคุณลักษณะ "ให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยการนำตนเอง" คือการจัดโอกาสให้ "ผู้เรียน" มีโอกาสลงมือปฏิบัติ(ทำงาน) และมีโอกาสรับผิดชอบด้วยตนเอง

จากงานวิจัยของPanland(1979) (อ้างถึงใน สมคิด อิสระวัฒน์ 2538: 15) พบว่า วิธีการซึ่งคนเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีความสนใจจะนำมาใช้ในการเรียนและเห็นว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด คือวิธีการสังเกตและวิธีการอ่าน วิธีการคุย การถามคำถาม การฟัง การลองผิดลองถูก เป็นวิธีที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับกลาง

Griffin(1975) (อ้างถึงในสมคิด อิสระวัฒน์, 2532: 75) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ 5 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มที่เชื่อแนวความคิดของโนลส์ (the knowles group learning stream) โนลส์เสนอแนะรูปแบบของ "learning contract" ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

2) กลุ่มที่เชื่อแนวความคิดของทราฟ (the tough adult learning project stream) รูปแบบที่สำคัญของกลุ่มนี้คือ "learning project" ที่เป็นตัวชี้ว่า บุคคลนั้นมีส่วนในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมากน้อยเพียงใด

3) กลุ่มที่เชื่อเรื่องบทเรียนสำเร็จรูป (individualized program instruction) ตามแนวความคิดของ Skinner Griffin วิจารณ์ว่าวิธีนี้เป็นวิธีการเรียนด้วยตนเอง (self-directed approach) แต่มิใช่การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (self-directed learning) น่าจะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากครูผู้สอน(teacher-directed approach)

4) กลุ่มที่จัดในรูปแบบที่ไม่ได้จัดแบบสถานศึกษา (non-traditional institutional arrangment) สิ่งที่ให้คือ ประกาศนียบัตรสำหรับบุคคลภายนอก มาเรียนตามความสมัครใจ

5) กลุ่มที่เรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิต โดยมีความเชื่อว่าบุคคลมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน

จากแนวความคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองพบว่านักการศึกษามีแนวความคิดและวิธีการเรียนที่แตกต่างกันและสรุปได้ว่า วิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ในตัวผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนต้องทำความรู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองสนใจเรียนเรื่องใด มีความรู้ความสามารถในเรื่องใดบ้าง เรียนรู้ในเรื่องที่ตรงกับความสนใจและความต้องการของตนเองโดยวางแผนหรือกำหนดโครงการในการเรียนรู้ รู้วิธีในการเรียนรู้ การแสวงหาข้อมูลความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆได้อย่างเหมาะสม มีเพื่อนร่วมเรียนและแลกเปลี่ยนแนวคิด ความรู้ต่าง ๆอยู่เสมอ และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

2.1.5 ลักษณะสำคัญของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

บุคคลต่าง ๆที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยเกิดจากความสนใจและความต้องการของตนเองและไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในระบบโรงเรียน แสดงว่าบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่เรียนรู้ได้ด้วยการนำตนเองและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

Houle (1963) (อ้างถึงในสมบูรณ์ ศาลยาชีวิน, 2526: 264-265) ศึกษาแรงจูงใจในการเข้าร่วมโปรมแกรมการศึกษาของผู้ใหญ่ซึ่งจำแนกได้ 3 กลุ่มคือ

1) กลุ่มที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะในการเรียนเช่น ต้องการประกาศนียบัตร วุฒิบัตร ปริญญาบัตร ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพของตน

2) กลุ่มที่สนใจในกิจกรรมเพื่อการคบหาสมาคม เพื่อความเพลิดเพลินเป็นการผ่อนคลายอารมณ์

3) กลุ่มที่สนใจการเรียนรู้ มีความสุข ความพอใจ ได้ค้นพบสิ่งใหม่ ๆ

จากการศึกษาของ Tough (อ้างถึงในสมบูรณ์ ศาลยาชีวิน, 2526: 264-265) พบว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นลักษณะที่จะพบได้ทั่วไปในผู้ใหญ่ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะจัดอยู่ในกลุ่มที่ 3 ของ Houle ซึ่ง Tough กล่าวว่าลักษณะของผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีลักษณะดังนี้

1) เป็นผู้ที่ตั้งเป้าหมายของการกระทำได้ชัดเจน
2) รู้จักเลือกใช้ความรู้และทักษะที่เหมาะสม
3) วางแผนในการเรียนอย่างดี
4) เรียนได้โดยไม่สุดกำลังความสามารถ
5) มีความมุ่งมั่นพยามยามที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง
6) เข้าใจและยอมรับคุณลักษณะของตน
7) มีความเชื่อมั่นกล้าเปิดเผยตนเอง
8) มีความสนใจอย่างมีทิศทางแน่ชัด
9) เป็นผู้เลือกอาชีพและกิจกรรมของตนเอง
10) ไม่ถูกบังคับหรือถูกกดดันจากภายนอก
11) มีความยึดมั่นต่อจุดหมายของชีวิต
12) มีความอดทนและเพียรพยายามเพื่อจะบรรลุเป้าหมาย
13) มีความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง
14) เป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน
15) มีผลงานและประสบความสำเร็จ

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นบุคคลที่ต้องการพัฒนาตนเอง มีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่

Knowles (1984) เป็นบุคคลที่ริเริ่มใช้ การศึกษาผู้ใหญ่ (andragogy) และอธิบายว่า andragogy เป็นศาสตร์และศิลป์ที่ช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ การศึกษาผู้ใหญ่จะเป็นกระบวนการเรียนต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้ใหญ่จึงควรมีลักษณะของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (self-directed learning) จึงเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ทุกด้าน

Knowles (1984: 55) ให้ความหมายของผู้ใหญ่ไว้หลายความหมายด้วยกันคือ ผู้ใหญ่ในทางชีววิทยาหมายถึง บุคคลที่เติบโตเต็มที่และสามารเจริญพันธ์ต่อไปได้ ความหมายในทางกฎหมายหมายถึง บุคคลที่มีอายุครบตามที่กฎหมายระบุไว้ว่าเป็นบุคคลที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ มีใบอนุญาตขับขี่ สามารถแต่งงานโดยไม่ต้องได้รับคำยินยอมจากผู้ปกครอง ความหมายในทางสังคมหมายถึง บุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ผู้ใหญ่ตามที่สังคมกำหนด เช่น มีหน้าที่การงานที่ต้องรับผิดชอบ มีคู่สมรส มีครอบครัวที่ต้องรับผิด ความหมายในทางจิตวิทยาหมายถึง บุคคลที่เข้าใจตนเอง สามารถประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ดำเนินชีวิตเองและรับผิดชอบตนเอง การนำตนเองเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็กซึ่งต้องอาศัยการสร้างสมค่อยเป็นค่อยไปอย่างต่อเนื่อง เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ทำให้บุคคลมีการนำตนเองมากขึ้น มีประสบการณ์มากยิ่งขึ้น ประสบการณ์นี้อาจได้จากครอบครัว โรงเรียน วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย และการประกอบอาชีพ การมีหน้าที่การงานที่ต้องรับผิดชอบ

เชียรศรี วิวิธสิริ(2541: 28-29) กล่าวว่าลักษณะของผู้ที่เป็นผู้ใหญ่อาจพิจารณาเพิ่มเติมจากหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

1) ผู้ใหญ่ควรเป็นอิสระแก่ตนเองและพึ่งตนเองได้ มีคุณสมบัติในเรื่องความเชื่อมั่น มีความรู้สึกมั่นคงในใจ สามารถวินิจฉัยปัญหาของตนเอง ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ก่อนทำพฤติกรรมใด ๆลงไปจะพิจารณาถึงสาเหตุและหลักการเป็นเกณฑ์มากกว่าการกระทำโดยแรงปรารถนา แก้ปัญหาโดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมา สามารถวางแผนและทำงานให้บรรลุผลตามที่วางไว้ได้

2) ผู้ใหญ่จะสามารถสนองตอบต่อเหตุการณ์และต่อภาวะแวดล้อมได้ถูกต้องโดยอาศัยสติปัญญา การเรียนรู้ ประสบการณ์ที่ผ่านมา

3) ผู้ใหญ่ย่อมคิดถึงผู้อื่นมากกว่าตนเอง ทำให้ผู้ใหญ่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลอาศัยกันในบางโอกาส ซึ่งเป็นลักษณะของการอยู่ร่วมกันในสังคม

4) ผู้ใหญ่ย่อมปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม สามารถร่วมกิจกรรมกับหมู่คณะได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง

5) ผู้ใหญ่จะต้องมีความปรารถนาที่จะเผชิญกับความจริง และสามารถดำเนินชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้

6) ผู้ใหญ่ต้องมีความอดทน รู้จักคำนึงถึงความต้องการของผู้อื่นด้วย

7) ผู้ใหญ่ใช้ความสามารถของตนเองให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

8) ผู้ใหญ่สามารถแก้ปัญหาและทนต่อความผิดหวังได้ มีความอดทนที่จะรอโอกาสใหม่

9) ผู้ใหญ่มีแผนการทำงานระยะยาวเป็นสิ่งกระตุ้น มีการวางแผนการดำเนินชีวิตซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการประสบความสำเร็จ

10) ผู้ใหญ่สามารถควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ พฤติกรรมต่าง ๆให้สอดคล้องกับระเบียบสังคมที่ตนดำรงชีวิตอยู่

11) ผู้ใหญ่มีความเต็มใจที่จะเสียสละ และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยคำนึงถึงความสามารถของตนเอง

แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่ (Knowles, 1984: 55)

1) ผู้ใหญ่มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากประสบการณ์ของตนเอง และจะให้ความสนใจในเรื่องที่ต้องการเรียนรู้

2) ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต หรือเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต

3) ประสบการณ์ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

4) ผู้ใหญ่ต้องการความเป็นตัวของตัวเอง ต้องการความเป็นอิสระในการคิด การทำงาน

5) ความแตกต่างระหว่างบุคคลจะมากขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น และการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของรูปแบบการเรียน ระยะเวลา สถานที่ และสถานที่ที่เรียนรู้

Knowles (1984: 55-59) ได้สรุปข้อแตกต่างของทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่ที่แตกต่างจากทฤษฎีการศึกษาสำหรับเด็กไว้ดังนี้

1) ความจำเป็นในการเรียนรู้ (the need to know) ผู้ใหญ่มีความจำเป็นต้องรู้ว่า ทำไมจึงต้องเรียนในเรื่องนั้นก่อนที่จะเริ่มเรียน Tough (1979 อ้างถึงใน Knowles, 1984: 55) พบว่าเมื่อผู้ใหญ่จะเรียนรู้สิ่งใด จะพิจารณาถึงประโยชน์ที่จะได้รับ ว่าจะมีผลดีหรือผลเสียอย่างไรบ้าง จะเลือกเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุด ความสะดวกในการเรียนรู้ก็ทำให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆมากยิ่งขึ้น จะทำให้ผู้เรียนให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้และตั้งใจที่จะเรียนรู้ และสามารถปรับปรุงทักษะของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้การเรียนรู้มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของผู้เรียน

2) อัตมโนภาพของผู้เรียน (the learners' self-concept) ผู้ใหญ่มีอัตมโนภาพในการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจสำหรับชีวิตของตนเอง จากการพึ่งพาผู้อื่นในวัยเด็กพัฒนาไปสู่การเป็น

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิ

ผู้นำตนเอง (self-directed) มากขึ้นและจะไม่พอใจ พร้อมทั้งต่อต้าน ถ้าในสถานการณ์นั้นตนเองไม่ได้รับการยอมรับ

3) ประสบการณ์ของผู้เรียน (the role of the learners' experience) ผู้ใหญ่จะผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลายกว่าเด็ก และแต่ละบุคคลก็จะมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป ผู้ใหญ่จะมีประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตมากกว่าเด็ก ยิ่งอายุมากขึ้นก็จะสะสมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามามากยิ่งขึ้น ในกลุ่มของผู้ใหญ่ที่ทำงานร่วมกันจะมีความแตกต่างกันเช่น ภูมิหลังของแต่ละคน รูปแบบในการเรียนรู้ แรงจูงใจ ความจำเป็น ความสนใจ และเป้าหมายที่วางไว้ ของการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

4) ความพร้อมในการเรียนรู้ (readiness to learn) ผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนในสิ่งที่คิดว่ามีความจำเป็นที่จะต้องรู้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง ความพร้อมในการเรียนรู้จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเวลาและประสบการณ์ในการเรียนรู้ของแต่ละคน เมื่ออายุเพิ่มขึ้น ประสบการณ์ในการเรียนรู้มากขึ้น ความพร้อมในการเรียนรู้จะพัฒนามากขึ้นด้วย ไม่จำเป็นที่จะต้องรอให้เกิดความพร้อมขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่สามารถสร้างความพร้อมให้เกิดขึ้นได้ เช่น การแนะแนวอาชีพ การฝึกหัดกิจกรรมในสถานการณ์จำลอง

5) ความเหมาะสมในการเรียนรู้ (orientation to learning) การเรียนรู้ของเด็กและวัยรุ่นจะมีเนื้อหาวิชาเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งต้องปรับให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน สำหรับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะยึดตนเองหรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ เช่น เรียนรู้จากงานที่ตนเองทำ ผู้ใหญ่จะมีแรงจูงใจที่จะทุ่มเทในการเรียนรู้ในเรื่องที่ส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของตนและกล้าเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับตนเอง ยิ่งไปกว่านั้นผู้ใหญ่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้ใหม่ ความเข้าใจ ทักษะ มองเห็นคุณค่าและมีทัศนคติที่ดี ถ้าสิ่งที่เรียนรู้นั้นสามารถนำไปใช้ได้จริงและเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของตนเอง

6) แรงจูงใจ (motivation) แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้และทำให้ประสบความสำเร็จ แรงจูงใจภายนอกที่ทำให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้เช่น การได้ทำงานที่ตนเองชอบ มีความมั่นคง ได้รับค่าตอบแทนสูง แรงจูงใจที่สำคัญและมีความหนักแน่นมากกว่าแรงจูงใจภายนอกคือแรงจูงใจภายใน เช่น ความปรารถนาที่จะทำงานให้มีประสิทธิภาพ ความเชื่อมั่นในตนเอง การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีใจรักที่จะทำงาน จากงานวิจัยของ Tough(1979 อ้างถึงใน Knowles, 1984: 61) พบว่าแรงจูงใจทำให้ผู้ใหญ่เกิดการพัฒนาในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและอุปสรรคในการเรียนรู้ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ความสนใจและความใฝ่ใจที่จะเรียนรู้ของผู้ใหญ่ลดลง

ลักษณะผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

Knowles (1970 อ้างถึงใน Tight 1996: 104) กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1) อัตมโนภาพของตนเอง(self-concept) จะเปลี่ยนแปลงจากภาวะที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นไปสู่ภาวะการพึ่งพาตนเอง(self-directed) เมื่ออยู่ในวัยเด็กต้องมีการพึ่งพาผู้อื่นมากกว่าพึ่งพาตนเอง และจะพึ่งพาผู้อื่นน้อยลงเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่เนื่องจากผู้ใหญ่มีความต้องการการเป็นอิสระ(autonomy) มากขึ้น

2) ประสบการณ์(experience) ทุกคนจะมีประสบการณ์ชีวิตมากขึ้นเมื่อเจริญเติบโตเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ จะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการดำเนินชีวิตของตนเอง และประสบการณ์นี้จะทำให้ผู้ใหญ่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เป็นรูปแบบของตนเอง

3) ความพร้อมในการเรียนรู้(readiness to learn) ผู้ที่อยู่ในวัยนี้จะผ่านประสบการณ์มามาก และต้องปฏิบัติตามบทบาทต่าง ๆที่ได้รับจากครอบครัว สังคมและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ สร้างความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และพัฒนาบทบาทของตนเองให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม

4) เวลา(time) เห็นความสำคัญของกาลเวลาที่เปลี่ยนไปจากช่วงเวลาหนึ่งไปสู่ช่วงเวลาหนึ่ง รู้จักใช้เวลาให้คุมค่าและเป็นประโยชน์สูงสุด มีความกระตือรือร้นและแสวงหาความรู้อยู่เสมอ เห็นการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งกระตุ้นให้ต้องเรียนรู้และใช้ความรู้ที่ตนเองมีได้ทันที โดยสามารถนำความรู้นั้นมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเอง มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง เปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้จากเนื้อหาที่จะเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นศูนย์กลางมาเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากปัญหาที่พบการดำรงชีวิตเป็นศูนย์กลาง

การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของผู้ใหญ่มิได้เกิดขึ้นจากการฟังคำบรรยายหรือทำตามที่ครูบอกเท่านั้น แต่อาจเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ต่าง ๆดังนี้ (Burman, 1970; Smith, 1982 อ้างถึงใน สมคิด อิสระวัฒน์, 2532: 74-75)

1) การเรียนรู้โดยบังเอิญ (random or incidental learning) อาจเป็นผลพลอยได้จากเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยผู้เรียนมิได้เจตนา

2) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (self-directed learning) เป็นการเรียนที่เกิดจากความอยากรู้ อยากเรียน ผู้เรียนจะมีการวางแผนในการเรียนรู้

3) การเรียนรู้จากกลุ่ม (collaborative learning)

4) การเรียนรู้ที่จัดโดยสถานศึกษา (provider sponsored) โดยมีกลุ่มบุคคลจัด กำกับดูแล มีการให้คะแนน ปริญญาหรือประกาศนียบัตร

ดังนั้นลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จึงเป็นลักษณะสำคัญของผู้เรียนในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งจะมองเห็นได้ไม่เด่นชัดนักในวัยเด็ก เนื่องจากในวัยเด็กส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาในโรงเรียนที่มีครูเป็นผู้ชี้นำ เป็นผู้จัดประสบการณ์ให้ ต้องเรียนตามที่หลักสูตรกำหนดให้เรียน ในลักษณะเดียวกันการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะมีปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งแตกต่างไปจากวัยเด็ก การเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่ทำให้มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีความสุขุมรอบคอบในการแก้ปัญหา และประสบการณ์ที่ได้รับจะทำให้ทุกคนมีบุคลิกลักษณะเฉพาะของตนเองซึ่งจะสะสมตั้งแต่วัยเด็กจนสู่วัยผู้ใหญ่

2.2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม

นักจิตวิทยาปัญญานิยม (cognitivism) ที่มีชื่อเสียงเช่น Kohler Wertheimer Bruner Gagne Piaget มีแนวคิดว่ามนุษย์เรียนรู้ได้โดยการใช้สติปัญญาและเหตุผล โดยการเรียนรู้เป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนริเริ่มลงมือกระทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าหรือสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสติปัญญา (cognitive structure) ของผู้เรียนเป็นผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ นักทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยมเชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากผู้เรียนมีการรับรู้สิ่งเร้า ทำความเข้าใจและลงมือกระทำ อาจมีวิธีการคิดหาเหตุผลต่าง ๆ กันดังนี้ การเรียนรู้ด้วยการหยั่งรู้ การเรียนรู้ด้วยการค้นพบ การเรียนรู้จากมโนภาพ การเรียนรู้จากการใช้สัญลักษณ์และการเรียนรู้จากการประมวลสาระสนเทศ (ศิริชัย กาญจนวาสี, ม.ป.ป.: 26)

ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มพุทธินิยมให้ความสำคัญกับความสามารถในการตั้งวัตถุประสงค์ การวางแผน การตั้งใจ ความคิด ความจำ การคัดเลือก การให้ความหมาย กับสิ่งเร้าต่าง ๆที่ได้จากประสบการณ์ และเชื่อว่าการเรียนรู้ไม่ใช่การจำแต่การเรียนรู้คือการที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจข้อมูล นำข้อมูลไปใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อเกิดการค้นพบ(discovery) สิ่งใหม่ ๆเพิ่มขึ้น ความรู้ไม่ใช่สิ่งที่ครูผู้สอนมอบให้ผู้เรียนแต่จะต้องเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสร้างขึ้นด้วยตนเองโดยครูมีหน้าที่เพียงช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดข้อมูลให้มีความหมาย ให้ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญของข้อมูลด้วยตนเอง และให้ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้ด้วยตนเอง(แสงเดือน ทวีสิน, 2539: 197-199)

2.2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม

ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม เป็นทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดการจัดการศึกษาในปัจจุบัน นักทฤษฎีกลุ่มนี้มีความเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะนำตนเองเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริงของตนเอง (self-actualization) Maslow อธิบาย self-actualization เป็นความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตของคนที่พัฒนาขึ้นสูงสุดแล้ว เพื่อแสดงถึงความสามารถและศักยภาพที่จะกระทำได้ของตัวเอง มนุษย์ทุกคนปรารถนาที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง มุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดหรืออุดมคติที่ตนกำหนดไว้ บุคคลจะรับรู้หรือเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงมีความเป็นอิสระสามารถทำทุกสิ่งได้ตามที่ตนต้องการ และทำอย่างถูกต้องมีเหตุผลอย่างคนคิดเป็น (เชียรศรี วิวิธสิริ, 2541: 110)

Maslow (อ้างถึงใน เชียรศรี วิวิธสิริ, 2541) ได้เสนอทฤษฎีแรงจูงใจของมนุษย์ในลักษณะลำดับขั้นของความต้องการ (hiraachy of need) ซึ่งมีอยู่ 5 ขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกายหรือต้องการวัตถุที่จะมาทำให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ (physiological needs or survival needs) เป็นความต้องการอันดับแรกของมนุษย์ได้แก่ ความ

ต้องการทางด้านปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการพักผ่อนนอนหลับ ความต้องการทางเพศที่จะเป็นในการดำรงเผ่าพันธุ์มนุษย์

ขั้นที่ 2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) มนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่จะดำรงชีวิตอยู่โดยปราศจากภัยอันตราย มีสุขภาพจิต สุขภาพกายดี มีความมั่นคงในอาชีพ หน้าที่การงานและฐานะทางเศรษฐกิจ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและการยอมรับจากผู้อื่น (love and belonging needs) ทุกคนต้องการความรักจากผู้อื่น เช่น พ่อแม่ จากเพื่อน ต้องการที่จะให้และรับความรัก มีไมตรีจิตซึ่งกันและกัน ปรารถนาที่จะเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ

ขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการยกย่อง มีเกียรติยศ ชื่อเสียง (self-esteem needs) หรือความต้องการที่จะเห็นคุณค่าหรือความสามารถของตนเอง เป็นการประเมินผลตนเอง ได้รู้ว่าตนเองมีคุณค่า ทุกคนในสังคมยอมรับนับถือให้เกียรติยกย่องเกิดความรู้สึกเชื่อมั่น ยอมรับนับถือตัวเอง (self-respect)

ขั้นที่ 5 ความต้องการเป็นตัวของตัวเอง สามารถกระทำตนได้ตามความสามารถที่เป็นจริง (self-actualization or Self-fullfillment needs) เป็นความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตของคนที่พัฒนาขึ้นสูงสุดแล้ว เพื่อแสดงถึงความสามารถและศักยภาพที่จะกระทำได้ของตัวเอง มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีความต้องการไม่สิ้นสุด เมื่อสนองความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามความปรารถนา ก็จะเกิดความต้องการในระดับที่สูงขึ้นอีก เนื่องจากมนุษย์ทุกคนปรารถนาที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง มุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดหรืออุดมคติที่ตนกำหนดไว้ บุคคลที่ได้รับความต้องการผ่านมาถึงขั้นที่ 5 จะรับรู้หรือเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงมีความเป็นอิสระสามารถทำทุกสิ่งได้ตามที่ตนต้องการ และทำอย่างถูกต้องมีเหตุผลอย่างคนคิดเป็น

จากแนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในเรื่องการเรียนการสอนได้คือ

1) การเรียนรู้จะได้ผลดี เมื่อได้สนองตอบหรือตรงกับความต้องการของผู้เรียน

2) การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จทำให้ผู้เรียนอยากเรียน

3) การเรียนรู้สิ่งใหม่ถ้าทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ ผู้เรียนจะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

Roger ได้เสนอหลักการเรียนรู้แบบมนุษยนิยมว่าธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รับรู้ว่าสิ่งที่เรียนมีความหมาย และสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของตนเอง แล้วก็จะมีความรับผิดชอบและทุ่มเทสติปัญญาในการเรียนรู้ รวมถึงมีการประเมินผลในสิ่งที่ตนได้เรียนรู้ ทำในเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์และเป็นอิสระและการเรียนรู้กระบวนการเรียนจะทำให้ผู้เรียนเปิดโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2537: 216-217)

ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยมเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยให้ความสำคัญกับคุณค่าและความรู้สึกของผู้เรียนแต่ละคน เป้าหมายที่สำคัญของการสอนตามแนวคิดของนักมนุษยนิยม

คือการพัฒนาผู้เรียนให้ไปสู่การรู้จักตัวเอง(self-actualization) การนำตนเองได้(self-direction) และการชื่นชมตนเอง(self-fulfillment) จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้มีหลักและวิธีสอนคือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกสิ่งที่จะเรียนรู้สามารถที่จะนำตนเองได้(self-direction) ให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการรู้วิธีเรียน(learn how to learn) รู้จักประเมินตนเอง(self-evaluation) สอนโดยไม่แยกพุทธิพิสัยและจิตพิสัยจากกัน จะต้องไปควบคู่กันเสมอ และบรรยากาศการเรียนการสอนปราศจากการข่มขู่ (a non threatening environment) สภาพการเรียนการสอนในปัจจุบันมักทำให้ผู้เรียนรู้สึกต่ำต้อย ผิดหวัง ท้อแท้ การเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จจะบั่นทอนการนับถือตนเอง(self-esteem) ของผู้เรียน(แสงเดือน ทวีสิน, 2539: 200-201)

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการเรียนรู้ที่มีครูเป็นศูนย์กลางและนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

	ครูเป็นศูนย์กลาง	นักเรียนเป็นศูนย์กลาง
1. บทบาทครู	ผู้ถ่ายทอดความรู้	ผู้จัดการให้เกิดการเรียนรู้
2. หน้าที่ครู	-ครูพูดเป็นส่วนใหญ่นักเรียนพูดเป็นส่วนน้อย	-ครูพูดเป็นส่วนน้อยนักเรียนพูดเป็นส่วนมาก
	-ครูเตรียมสิ่งที่จะพูด	-ครูเตรียมกิจกรรมและคำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนพูดและทำกิจกรรม
	-ครูสอนสิ่งที่ควรรู้	-ครูสอนสิ่งที่ครูรู้หรือไม่รู้ก็ได้
3. จุดมุ่งหมาย	-เน้นเนื้อหาความรู้	-เน้นให้นักเรียนคิด ทำและแสดงออกเพื่อแก้ปัญหา/สร้างสรรค์
	-ต่างคนต่างรับรู้	-มุ่งการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นส่วนใหญ่
4. การวัดผล	-สอบความรู้ความจำเป็นส่วนใหญ่	-วัดผลหลายด้าน อาทิ ผลงานชิ้นสุดท้าย กระบวนการคิด กระบวนการทำงาน ความรับผิดชอบ เป็นต้น

ดร. สุมณฑา พรหมบุญ

(จากเอกสาร "ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม" โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี เอกสารอัดสำเนา, 2540 อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541)

สมคิด อิสระวัฒน์ (2531: 24) พบว่า เมื่อผู้เรียน เรียนด้วยความสนใจไม่ว่าจะเรียนด้วยตนเองหรือเรียนในระบบโรงเรียน ความรู้สึกและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มไปในทางที่ดีหรือทางบวก เช่น ท้าทาย ตื่นเต้น สนใจ เมื่อผู้เรียนเรียนด้วยภาวะแห่งความจำใจ ความรู้สึกและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นมักจะออกไปในทางลบ เช่น เบื่อหน่าย สับสน ไม่พอใจ เครียด ท้อถอย ฯลฯ

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคม จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เป็นนามธรรมดังนั้นสิ่งที่จะช่วยให้เราเห็นทราบได้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่ จึงสังเกตได้จากพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของผู้เรียนซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการเรียนรู้ ไม่ว่าผู้เรียนนั้นจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็ตาม

2.3 การวิจัยของครู

2.3.1 ความหมายของการวิจัยของครู

การวิจัยของครูมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการวิจัยทางการศึกษาโดยทั่วไปอย่างไรได้มีผู้ให้ความหมายของการวิจัยของครูไว้หลายท่าน จึงได้คัดเลือกมานำเสนอไว้ดังนี้

ยุทุมพร จามรมาน (2537: 31-32) การวิจัยของครู เป็นการแสวงหาคำตอบโดยครูในสภาพการณ์ทางการศึกษา เช่น ในห้องเรียน ในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงแนวคิดเชิงเหตุผล และความถูกต้องของ (ก) สภาพการณ์ที่ตนเองเกี่ยวข้องในห้องเรียน (ข) ความเข้าใจของครูในสิ่งที่ประพฤติปฏิบัติ และ (ค) บทบาทที่ตนเองเกี่ยวข้อง เป็นการวิจัยโดยครู ของครู เพื่อครู และสำหรับครู

การวิจัยของครู (action research) มีชื่อในภาษาไทยหลายชื่อด้วยกัน เช่น การวิจัยเชิงกระบวนการการแก้ปัญหาในชั้นเรียน การวิจัยที่เน้นการปฏิบัติจริง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ฯลฯ

อรวรรณ ณรงค์สรศักดิ์ (2531: 172) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) เป็นงานวิจัยที่ใช้การปฏิบัติการเพื่อจะได้ปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น เป็นการศึกษาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานโดยใช้พื้นฐานการสืบค้นด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีการจัดระบบความรู้อย่างมีเหตุผล

สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2537: 27-28) การวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้อันเป็นความจริงที่เชื่อถือได้ในเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อ

พัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในบริบทของชั้นเรียน ลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) และวิจัยประยุกต์โดยไม่มุ่งขยายขอบเขตของความรู้เป็นหลักแต่มุ่งในแง่การใช้ประโยชน์ โดยมีครูเป็นนักวิจัย

กมล ภู่ประเสริฐ (2536: 5-9) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน คือ การวิจัยที่มุ่งเปลี่ยนแปลงระบบการเรียนสอนให้ดีขึ้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเรียนการสอน ผู้ที่ควรทำวิจัยคือครูผู้สอนเพราะครูผู้สอนรู้ถึงรู้ถึงสภาพปัญหาในด้านการรเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจริง

การวิจัยของครูเป็นการวิจัยแบบหนึ่งของการวิจัยทางการศึกษา ลักษณะสำคัญคือเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(action research) นักวิจัยและผู้ใช้ผลการวิจัยโดยตรงคือตัวครูผู้สอน ครูเป็นผู้ที่กำหนดปัญหา การวิจัยจากประสบการณ์โดยตรงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองและในบริบทที่เกี่ยวข้องปัญหาจากการปฏิบัติงานของครูกระตุ้นให้ครูได้แสวงหาความรู้และเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และผลจากการวิจัยถูกนำไปปรับปรุงการทำงานของตน พัฒนาตนเองและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของตนเองอันเป็นผลให้คุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้นและพัฒนาไปสู่การเป็นครูวิชาชีพ

2.3.2 ความสำคัญของการทำวิจัยของครู

สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2540: 28-30) การทำวิจัยในชั้นเรียนจะช่วยให้ครูมีวิถีชีวิตของการทำงานอย่างเป็นระบบ เห็นภาพของงานตลอดแนว มีการตัดสินใจที่มีคุณภาพเพราะจะมองเห็นทางเลือกต่าง ๆได้กว้างขวางและลึกซึ้งขึ้น แล้วตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ ครูนักวิจัยมีโอกาสมากขึ้นในการคิดไคร่ครวญเกี่ยวกับเหตุผลของการปฏิบัติงาน และครูจะสามารถบอกได้ว่า งานการจัดการเรียนการสอนที่ปฏิบัติไปนั้นได้ผลหรือไม่เพราะอะไร นอกจากนี้ครูที่ใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนจะสามารถควบคุม กำกับและพัฒนาการปฏิบัติงานของตนได้อย่างดีเพราะการทำงานและผลการทำงานนั้นล้วนมีความหมายและคุณค่าสำหรับครูในการพัฒนานักเรียน ผลจากการทำวิจัยในชั้นเรียนจะช่วยให้ครูได้ตัวบ่งชี้ที่เป็นรูปธรรมของผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของครูอันจะนำมาซึ่งความรู้ในงาน และความปีติสุขในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องของครู

ประโยชน์ที่จะได้รับ เมื่อครูผู้สอนทำการวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานสอนต่อวงการศึกษาและวิชาชีพครูคือ

1) นักเรียนมีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพมากขึ้น

2) วงวิชาการการศึกษาจะมีข้อความรู้ และ/หรือ นวัตกรรมทางการจัดการเรียนการสอนที่เป็นจริงเกิดมากขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ต่อครูและเพื่อนครู ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างมาก และ

3) วิถีชีวิตของครูหรือวัฒนธรรมในการทำงานของครู จะพัฒนาไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพ(professional teacher) มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะครูนักวิจัยจะมีคุณสมบัติของการเป็นผู้แสวงหาความรู้หรือผู้เรียน(learner) ในศาสตร์แห่งการสอนอย่างต่อเนื่องและมีชีวิตชีวา จนในที่สุดก็จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจที่กว้างขวางและลึกซึ้งในศาสตร์และศิลป์แห่งการสอน เป็นครูที่มีวิทยายุทธ์แกร่งกล้าในการสอน สามารถที่จะสอนนักเรียนให้พัฒนาก้าวหน้าในด้านต่าง ๆในหลายบริบทหรือที่เรียกว่าเป็นครูผู้รอบรู้หรือครูปรมาจารย์(master teacher) ซึ่งถ้ามีปริมาณครูนักวิจัยดังกล่าวมากขึ้นจะช่วยให้การพัฒนาวิชาชีพครูเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมั่นคง

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อให้ครูพัฒนาไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพในสังคมวิชาการของวิชาชีพครู

อุทุมพร จามรมาน (2537: 23) การวิจัยของครู(action research) กระตุ้นให้ครูได้สะท้อนการทำงานด้านการเรียนการสอนและการจัดการของตนเพื่อปรับปรุงการทำงานของตนเองและของนักเรียนให้ดีขึ้น และพบว่าลักษณะการวิจัยของครู เขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

การวิจัยของครูเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ได้ตามความต้องการและความสนใจของตนเอง รู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ และพัฒนาตนเองไปสู่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าการทำวิจัยของครูเป็นการเรียนรู้ที่ตัวครูเองเป็นศูนย์กลางในการเรียนเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้ใกล้ชิดปัญหา มีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การทำวิจัยจึงเป็นการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของตัวครูเอง ทำให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสร้างสรรค์ ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการเรียนการสอน

2.3.3 คุณสมบัติของนักวิจัย

งานวิจัยจะมีคุณภาพดีเพียงใด ต้องขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้วิจัย เนื่องจากงานวิจัยเป็นงานที่สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ ผู้ที่ทำวิจัยได้นั้นจะต้องมีความฉลาด ความพร้อมและรักในงานนั้นจริง ๆมิฉะนั้นจะไม่สามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงได้ คณะกรรมการ National

Committee on Secondary Education ของ อเมริกา (อ้างถึงใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2527) ได้ระบุคุณลักษณะของนักวิจัยไว้ดังนี้

1) ด้านอารมณ์และทัศนคติ ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในการวิจัยนั้น มักจะมีความมุ่งหวังและแรงขับทางอารมณ์ดังนี้

1.1) มีความอยากรู้อยากเห็น อันเกิดจากแรงขับภายในตนเอง

1.2) มีความสุขที่จะแสดงออก เสนอความคิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง

1.3)เป็นบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นคนที่มุ่งหวังหรือต้องการที่จะทำอะไรให้สำเร็จ เพราะคิดว่าผลงานนั้นจะมีประโยชน์ต่อตนเองและต่อผู้อื่น

2) ด้านความรู้ ความสามารถ ไม่มีใครพร้อมที่จะเป็นนักวิจัยที่มีประสิทธิภาพได้ ถ้าขาดสิ่งต่อไปนี้

2.1) ความสามารถในการค้นหา เลือกและใช้ผลงานวิจัยที่ผ่านมาได้อย่างดีและรวดเร็ว

2.2) มีความรู้ความสามารถในการใช้แบบแผนการวิจัย วิธีการทางวิทยาศาสตร์และทักษะในการใช้หลักตรรกวิทยาในการแก้ปัญหา

2.3) มีความรู้และทักษะในการใช้เครื่องมือทดสอบอย่างเหมาะสม

2.4) มีความรู้และทักษะในวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล รู้ว่าข้อมูลใดใช้สถิติแบบใดและสามารถเขียนกราฟและแปลกราฟได้เป็นอย่างดี

2.5) มีความสามารถในการที่จะสรุปผลข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.6) มีทักษะในการทดสอบ วิพากษ์วิจารณ์และพยากรณ์ข้อมูล รวมทั้งจัดระบบข้อมูล ตลอดจนวิธีการรายงานผลการวิจัย

3) ด้านการตัดสินใจและการบังคับตน ผู้ที่จะเป็นนักวิจัยได้คุณสมบัติด้านนี้มีความสำคัญมาก

3.1) สิ่งที่พอมองเห็นได้ชัด เช่น กล้าคิด อดทน ไม่เบื่อง่าย ใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นคนถ่อมตัว ไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ ซื่อสัตย์ต่อหลักวิชา

3.2) ในแง่พลังทั่ว ๆไป เช่น มีแนวทางของตนเอง มีความคิดอย่างอิสระ รู้จักประมาณตน รู้กำลังและขอบเขตความสามารถของตน รู้จักควบคุมตนเอง

3.3) ความนึกคิด เช่น เกี่ยวกับธรรมชาติ เชื่อว่าธรรมชาติมีเอกลักษณ์ กฎการเปลี่ยนแปลงเหตุและผล เกี่ยวกับตนเอง เชื่อว่าตนมีศักยภาพ เข้าใจในสังคมและเข้าใจในการควบคุมตนเอง เกี่ยวกับโอกาส เชื่อว่ามีโอกาสที่จะค้นหาความจริง เพื่อประโยชน์แก่ตนและสังคม

อุทุมพร จามรมาน (2537: 88) กล่าวว่าครูที่ทำวิจัยต้องเป็นครูที่ดี ต้องการจะพัฒนานักเรียนไปสู่ลักษณะที่พึงประสงค์ เพราะการวิจัยของครู โดยครูและเพื่อครู เป็นการหาข้อมูลที่ย้อนกลับมาสู่ครู นอกจากนี้ครูที่จะทำวิจัยได้จะต้องเป็นครูที่มีความคิดอยากหาข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาของนักเรียน มีความคิดที่เป็นระบบ

นันทวัน สวัสดิ์ภูมิ (2540) พบว่า การพัฒนาสู่การเป็นครูนักวิจัยเริ่มจากคุณลักษณะส่วนตัวที่เป็นคนชอบใฝ่รู้ใฝ่เรียน ช่างคิด ช่างอ่าน ชอบเขียนและรักธรรมชาติ ลักษณะดังกล่าวพัฒนามาด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานในลักษณะของการสังเกต วิเคราะห์ สังเคราะห์และสั่งสมประสบการณ์ชีวิต ทำงานอย่างบูรณาการในหน้าที่ครู รักเด็กและปรารถนาจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก ส่งผลให้เกิดกระบวนการพัฒนาสู่การเป็นครูนักวิจัย

ประภารัต มีเหลือ (2540) พบว่า สมรรถภาพที่ครูนักวิจัยให้ความสำคัญและจำเป็นมากที่สุดในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนให้ประสบความสำเร็จ 10 รายการแรก คือ

1) มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง

2) มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร

3) สามารถวิเคราะห์วินิจฉัยปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของนักเรียนได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง

4) มีความซื่อสัตย์และซื่อตรงในทางวิชาการ

5) เป็นนักอ่าน

6) มีความละเอียดรอบคอบ ทำงานเป็นระบบ

7) มีใจกว้าง รับฟังและเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น

8) ศึกษาเอกสาร ตำราและสื่อต่าง ๆเกี่ยวกับวิชาชีพครูอยู่เสมอ

9) มีความคิดคิสระวิเริ่มและสร้างสรรค์

10) มีศรัทธาต่อการวิจัย

ดังนั้นผู้ที่เป็นครูนักวิจัยจะต้องเป็นผู้ที่เรียนรู้อยู่เสมอ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเนื้อหาและหลักสูตรอย่างแท้จริง เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยการนำตนเอง

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัย มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการวิจัยของครู ดังนี้

Guglielmino (1977 อ้างถึงใน นรินทร์ บุญชู, 2532: 22-24) ได้ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจำนวน 14 คน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (delphi technique) โดยให้กลุ่มตัวอย่างระบุองค์ประกอบสำคัญที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ความสามารถ เจตคติและบุคลิกลักษณะส่วนตัว แล้วนำองค์ประกอบที่ได้จากการสำรวจมาสร้างเป็นแบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (self-directed learning readiness scale) แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 41 ข้อ หลังจากได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วได้นำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัว

อย่างจำนวน 307 คน ในรัฐจอร์เจีย แคนนาดาและรัฐเวอร์จิเนีย แล้วนำคำตอบที่ได้มาทำการวิเคราะห์รายข้อ (item analysis) และวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) เพื่อใช้คัดเลือกข้อความต่าง ๆเพื่อการแก้ไข ได้ค่าความเชื่อมั่น .78 จากการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่าผู้ที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีองค์ประกอบ 8 ประการ คือ

1) การเปิดโอกาสแห่งการเรียนรู้ (openness to learning opportunities) ได้แก่ ความสนใจในการเรียน ความภูมิใจเมื่อเรียนสำเร็จ ชอบการศึกษา ค้นคว้าจากห้องสมุด ยอมรับคำติติงในความผิดพลาดของตนเอง และมีความพยายามในการทำความเข้าใจเรื่องที่ยาก ๆ

2) มโนมติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (self concept as an effective learner) ได้แก่ ความสามารถที่จะเรียน เมื่อต้องการจะเรียน เมื่อตัดสินใจเรียนแล้วสามารถแบ่งเวลาให้กับการเรียนได้แม้จะมีงานอื่นมากก็ตาม โดยรู้ว่าเมื่อใดที่จะเรียน สามารถหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้หัวข้อใหม่ ๆ มีความสุขกับการแก้ปัญหาที่ยาก ๆ และรู้ว่าเมื่อต้องการข้อมูลจะหาได้จากที่ไหน

3) มีความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (initiative and independence in learning) ได้แก่ ความไม่ท้อถอย แม้จะไม่ค่อยเข้าใจในสิ่งที่กำลังทำอยู่ ชอบที่จะเรียน ไม่มีปัญหาในการทำความเข้าใจจากการอ่านและสามารถทำงานด้วยตนเองได้อย่างดี

4) มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน (informed acceptance of responsibility for one's own learning) ได้แก่ การยอมรับตนเองว่าเป็นผู้ที่มีความฉลาดพอควร มีความเชื่อว่าการคิดอยู่เสมอว่าตนเองเป็นใคร กำลังทำอะไร เป็นสิ่งสำคัญต่อการศึกษาของตนเอง

5) มีความรักในการเรียน (love of learning) ได้แก่ ความชื่นชมต่อบุคคลที่ศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ มีความต้องการที่จะเรียนและปรารถนาให้มีเวลามากขึ้น มีความสนุกสนานในการค้นคว้า และมีความกระหายในการเรียนรู้

6) มีความคิดสร้างสรรค์ (creativity) ได้แก่ มีความคิดที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดี สามารถหาแนวทางในการเรียนสิ่งใหม่ ๆ ได้หลายทาง

7) มองอนาคตในแง่ดี (positive orientation to the future) ได้แก่ ความต้องการที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต ชอบคิดถึงเรื่องในอนาคต คิดว่าปัญหาเป็นสิ่งท้าทาย และรู้ว่าตนเองต้องการเรียนอะไรเพิ่มเติม

8) ความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (ability to use basic study skills and problem-solving skills) ได้แก่ การมีทักษะในการอ่าน การเขียน การฟัง และการจำ มีความสนุกกับการแก้ปัญหา และคิดว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทาย

Guglielmino และ Roberts(1992) ศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในอเมริกาและฮ่องกงและสมรรถภาพในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่ทำงานโทรคมนาคมในอเมริกาจำนวน 753 คน ฮ่องกงจำนวน 655 คน พบว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและสมรรถภาพในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวก และกลุ่มตัวอย่างในอเมริกามีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างในฮ่องกง

Straka(1995) ได้ศึกษาถึงปัญหาของการใช้แบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง แบบวัด SDLRS ของ Guglielmino ได้รับการตรวจสอบความตรงหลายครั้ง ในปี 1979 Mourad และ Torrance ตรวจสอบความตรงของแบบวัดนี้กับนักศึกษาที่เข้าเรียนในมหาวิทยาลัย Georgia ในปี 1990 West และ Bentley ตรวจสอบความถูกต้องขององค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน ด้วยการวัดโมเดลแฝงของแบบวัด SDLRS กลุ่มตัวอย่างคือครู ผู้บริหาร ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรมวิชาชีพ ในปี 1994 Straka ศึกษาความเชื่อถือได้ของแบบวัด SDLRS ในเยอรมัน โดยทดสอบกับนักศึกษาในมหาวิทยาลัย Bremer จากการศึกษาปัญหาในการใช้แบบวัด SDRLS ที่ได้อภิปรายร่วมกัน พบว่า ในการใช้แบบวัด SDRLS ควรวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและโมเดลโครงสร้างควรชี้ให้เห็นความแตกต่าง

Wood(1996) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความท้อถอยในการมีส่วนร่วมและความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยใช้แบบวัด SDLRS และ Deterrents to Participation Scale กลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่สนใจโปรแกรมการศึกษาต่อเนื่อง พบว่าผู้ที่เกิดความท้อถอย ขาดความเชื่อมั่นจะมีความพร้อมในการเรียนรู้อยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีผลต่อความท้อถอยและความพร้อมคือความแตกต่างระหว่างสังคม การเข้าเรียนก่อนถึงวัยอันควร

นรินทร์ บุญชู (2532) ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยใช้แบบวัดลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่ดัดแปลงจากแบบวัด SDLRS ตามแนวคิดของ Guglielmino (1977) เพื่อศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและเปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับตัวแปรทางด้าน เพศ คณะที่ศึกษา เหตุผลในการเข้าศึกษา วิธีเรียน ผลการศึกษาและการประกอบอาชีพขณะศึกษา ซึ่งได้นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบและทดลองใช้กับนักศึกษา มีค่าความเที่ยง .84 กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาที่แจ้งขอจบการศึกษาภายในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2530 จาก 7 คณะ จำนวน 1,050 คน

ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงมีลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับสูงเพียง 2 ด้าน คือ การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ และการมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง 6 ด้าน คือ มโนมติของตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ มีความรักในการเรียน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ การมองอนาคตในแง่ดี และมีความคิดสร้างสรรค์

ส่องหล้า เทพเชาวน์ (2534) ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาทางไกลในจังหวัดนครปฐม โดยใช้เครื่องมือของ นรินทร์ บุญชู มีค่าความเที่ยง .83 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาทางไกลระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดนครปฐม ที่ลงทะเบียนเรียนทั้งในภาคเรียนที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2533 โดยสุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาทางไกล 16 กลุ่ม จำนวน 245 คน

พบว่านักศึกษาทางไกลในจังหวัดนครปฐมมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในระดับสูง 2 ด้านคือ การเปิดโอกาสแห่งการเรียนรู้และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง มโนมติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ความรักในการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ มองอนาคตในแง่ดี ความสามารถในการใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

สุภมาศ ทองใส (2535) ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนนอกระบบโรงเรียนประเภทอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 420 คนจาก 42 โรงเรียนเพื่อศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนนอกระบบโรงเรียนประเภทอาชีวศึกษาและเปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองและตัวแปรสภาพภูมิหลัง โดยใช้เครื่องมือของนรินทร์ บุญชู

พบว่าลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนนอกระบบโรงเรียน ประเภทอาชีวศึกษา ผู้เรียนมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในระดับปานกลาง 6 ด้าน คือ มโนมติของตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ มีความรักในการเรียน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ การมองอนาคตในแง่ดีและมีความคิดสร้างสรรค์ ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองตามตัวแปรภูมิหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ศศิธร กุลสิริสวัสดิ์ (2537) ศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษา เพื่อศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรมและศึกษาเปรียบเทียบลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง จำแนกตาม เพศ อายุ หลักสูตร ระดับผลการศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง อาชีพที่นักศึกษาคาดหวัง ขนาดวิทยาลัยเกษตรกรรมและประเภทสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 418 คน

พบว่านักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษา มีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในระดับสูงทั้ง8 ด้านความคิดสร้างสรรค์มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด จำแนกตามเพศ อาชีพของผู้ปกครอง อาชีพที่นักศึกษาคาดหวัง ขนาดวิทยาลัยและประเภทสถานศึกษา พบว่ามีลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองไม่แตกต่างกัน หากจำแนกตามอายุ หลักสูตรและระดับผลการศึกษา พบว่ามีลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิมลพรรณ กุลัตถ์นาม (2538) ศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของครูอาสาสมัครทางการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตการศึกษา 11

พบว่าครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน เขตการศึกษา 11 มีลักษณะการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองในระดับสูงในภาพรวมโดยอยู่ในระดับสูง 6 ด้านคือความรักในการเรียนรู้ การมอง

อนาคตในแง่ดี ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง มโนมติของตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ การเปิดโอกาสแห่งการเรียนรู้ ความสามารถในการใช้ทักษะศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา ความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง

สร้อยทิพย์ อุจวาที (2539) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองกับระดับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและความสามารถในการปฏิบัติงานของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ กลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำนวน 572 คน

พบว่าหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีลักษณะการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองในภาพรวมทั้ง 8 ด้านอยู่ในระดับสูง ในด้านความคิดสร้างสรรค์มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดรองลงมาคือความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ เช่นเดียวกับระดับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และมีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง (r=.5148) และระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการปฏิบัติงาน (r=.0248) นอกจากนั้นยังพบว่าระดับความความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 เมื่อจำแนกตามความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

สมคิด อิสระวัฒน์ (2538) ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของคนไทย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคคลซึ่งประสบความสำเร็จในอาชีพของตนเองโดยมิได้รับการศึกษาหรือเรียนจากสถาบันการศึกษาใดๆ เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากท้องถิ่นนั้นๆว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในอาชีพนั้น โดยการจับฉลาก จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่าลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของคนไทย คือ (1) อ่านหนังสือ ดูงาน เข้าไปอยู่ด้วยหรือคลุกคลี ฟังและสังเกต (2) คิด วิเคราะห์ (3) ลองทำ (4) ประเมินผล จุดเริ่มต้นของแต่ละบุคคลอาจจะไม่เหมือนกันแต่ขั้นที่ 2 ถึง 4 จะเหมือนกันทุกคน คุณสมบัติของคนที่เรียนรู้ด้วยตนเอง คือ ต้องช่างสังเกต ช่างคิด ช่างวิเคราะห์ เป็นนักปฏิบัติและนักประเมินผล มีความเพียรพยายามและมีความตั้งใจจริงในการทำงาน แหล่งข้อมูลในการเรียนรู้คือ การลองทำด้วยตนเอง ผู้รู้ หนังสือ เพื่อนและการดูงาน สำหรับปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ บุคลิกภาพของพ่อแม่หรือบุคคลผู้ใกล้ชิด วิธีการสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่ และวิธีการสอน

ศรีสุกาญจน์ ปิฒหาประสิทธิ์(2540) ศึกษาผลของการใช้สัญญาการเรียนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลปี 1 วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ จำนวน 70 คน

พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่เรียนโดยวิธีสอนปกติหลังการสอนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยใช้สัญญาการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่เรียนโดยใช้สัญญาการเรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองหลังสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมคิด อิสระวัฒน์ (2541) ศึกษาลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของคนไทยในชนบทซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาว่าคนไทยในชนบทมีวิธีการอบรม และเลี้ยงดูเด็กอย่างไรจึงทำให้เด็กพัฒนาลักษณะที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยการนำตนเองหรือไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยการนำตนเอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสระบุรีและราชบุรี บิดา มารดา เพื่อน อาจารย์และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 232 คน

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดา ซึ่งมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้น จะเลี้ยงดูบุตรแบบไม่ตามใจหรือไม่เข้มงวดเกินไป ให้ความรัก ความเอาใจใส่ สอนให้เด็กเป็นคนมีเหตุผล แสดงความคิดเห็นหรือโต้แย้งได้ ยอมรับความสามารถของเด็ก ให้เด็กมีภาระหน้าที่รับผิดชอบ การเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาที่เด็กไม่มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จะเลี้ยงลูกแบบตามใจ เด็กไม่มีโอกาสตัดสินใจเองต้องทำตามที่บิดาหรือมารดาคาดหวัง ไม่มอบหมายภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ การอบรมลูกใช้วิธีแบบดุ บังคับหรือให้ปฏิบัติตามหรือปล่อยให้ทำตามใจเด็ก

นักเรียนที่มีความพร้อมที่จะเรียนด้วยการนำตนเอง จะมีโอกาสฝึกฝนตนเองทั้งกิจกรรมในห้องเรียน และนอกห้องเรียนมากกว่านักเรียนที่ไม่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

นันทวัน สวัสดิ์ภูมิ (2540) ศึกษาเส้นทางการพัฒนาครูนักวิจัย: การวิจัยรายกรณีของครูดีเด่นระดับประถมศึกษา เพื่อศึกษาเส้นทางในการพัฒนาครูนักวิจัย จากวิธีการศึกษารายกรณีของครูดีเด่นระดับประถมศึกษาท่านหนึ่ง วิธีการศึกษาครอบคลุม การศึกษาอัตชีวประวัติ การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความเพื่อสร้างข้อสรุป

พบว่า เส้นทางการพัฒนาสู่การเป็นครูนักวิจัยของกรณีศึกษาเริ่มจากคุณลักษณะส่วนตัวที่เป็นคนชอบใฝ่รู้ใฝ่เรียน ช่างคิด ช่างอ่าน ชอบเขียนและรักธรรมชาติ ลักษณะดังกล่าวพัฒนามาด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานในลักษณะของการสังเกต วิเคราะห์ สังเคราะห์และสั่งสมประสบการชีวิต ทำงานอย่างบูรณาการในหน้าที่ครู รักเด็กและปรารถนาจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก ส่งผลให้เกิดกระบวนการพัฒนาสู่การเป็นครูนักวิจัย

ปัญหาในการวิจัยมาจากปัญหาของนักเรียน โดยครูมองเห็นโอกาสการเรียนรู้คือมโนทัศน์เริ่มต้นที่สำคัญ การวิเคราะห์ปัญหาซึ่งมีชอบช่ายมาจากการสังเกตนักเรียนแต่ละคนในวงกว้างไปสู่แนวคิดของการช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล วัตถุประสงค์ของการทำวิจัยเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและในอนาคต ด้วยวิธีการสอนที่หลากหลายและในลักษณะบูรณาการเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก ประโยชน์ของการวิจัยคือการ

พัฒนานักเรียน พัฒนาตนเองให้สามารถพัฒนาการสอนนักเรียน ให้ถูกต้องและสร้างสรรค์ยิ่งขึ้น และผลกระทบสู่การพัฒนาเพื่อนครู

ประภารัต มีเหลือ (2540) ศึกษาสมรรถภาพของครูนักวิจัย เพื่อศึกษาสมรรถภาพที่จะเป็นของครูนักวิจัยและองค์ประกอบของสมรรถภาพของครูนักวิจัย กรอบโครงสร้างและรายการสมรรถภาพของครูนักวิจัยได้ถูกกำหนดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งอาจารย์ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 348 คน

พบว่า สมรรถภาพครูนักวิจัยที่สำคัญและจำเป็นมากที่สุดในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนให้ประสบความสำเร็จ 10 รายการแรก คือ มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตร สามารถวิเคราะห์วินิจฉัยปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของนักเรียนได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง มีความซื่อสัตย์และซื่อตรงทางวิชาการ เป็นนักอ่าน มีความละเอียดรอบคอบ ทำงานเป็นระบบ มีใจกว้าง รับฟังและเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น ศึกษาเอกสาร ตำราและสื่อต่างๆเกี่ยวกับวิชาชีพครูอยู่เสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างและสร้างสรรค์ และมีศรัทธาต่อการวิจัย สมรรถภาพที่สำคัญมี 7 องค์ประกอบ เรียงลำดับ คือ ด้านความสามารถในระเบียบวิธีวิจัยและการดำเนินการวิจัย ด้านทักษะในการพัฒนาการเรียนการสอน ด้านจรรยานักวิจัย ด้านบุคลิกภาพและคุณธรรมของครู ด้านทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้และการใช้ข้อมูลข่าวสารและด้านความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อความรู้ โดยองค์ประกอบทั้ง 7 ตัว ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของสมรรถภาพครูนักวิจัยได้ร้อยละ 57.70

ลัดดา ดำพลงาม(2540) ศึกษากระบวนการและผลของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการสอนของครูนักวิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารจัดการชั้นเรียนและผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และศึกษาพฤติกรรมของครูที่มีผลต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา กรณีศึกษาทั้ง 3 กรณีศึกษาเป็นครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรณีที่ 1 เป็นครูที่สนใจวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนแต่ยังไม่ได้ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน กรณีที่ 2 เป็นครูที่เริ่มทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน กรณีที่ 3 เป็นครูนักวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการและผลของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนสนับสนุนให้ครูนักวิจัยเกิดความคิด ความมั่นใจในการทำงานและเป็นแรงจูงใจให้ทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน อันสืบเนื่องไปยังลักษณะและพฤติกรรมของครู คือความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความสนใจในการค้นคว้า การเห็นโอกาสของการเรียนรู้ ความสนใจในการสังเกตและบันทึก ความเอาใจใส่นักเรียน และมีความรับผิดชอบในงานครู

กระบวนการและผลของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ทำให้ครูนักวิจัยมีพฤติกรรม (1) เป็นผู้ร่วมเรียนรู้กับศิษย์และเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ (2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีนัก

เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (3) มีความยืดหยุ่นทั้งเนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน (4) เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน (5) มีความเข้าใจนักเรียนมากยิ่งขึ้นทั้งในด้านปัญหาและพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งนำไปสู่สัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูและนักเรียน (6) การให้คำแนะนำและส่งเสริมนักเรียนให้ตรงตามความต้องการและความสามารถ

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเปรียบเทียบลักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของครูนักวิจัยและครูที่ไม่เป็นครูนักวิจัย และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของครูนักวิจัย เพื่อทราบถึงลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของข้าราชการครูที่เป็นครูนักวิจัยและไม่เป็นครูนักวิจัยและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาลักษณะการเรียนรู้ของครูนักวิจัย และนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการทำวิจัยของครู

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของข้าราชการครูที่เป็นและไม่เป็นครูนักวิจัย มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิด ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของครูนักวิจัยและครูที่ไม่เป็นครูนักวิจัย (Guglielmino, 1977 อ้างถึงใน นรินทร์ บุญชู, 2532)

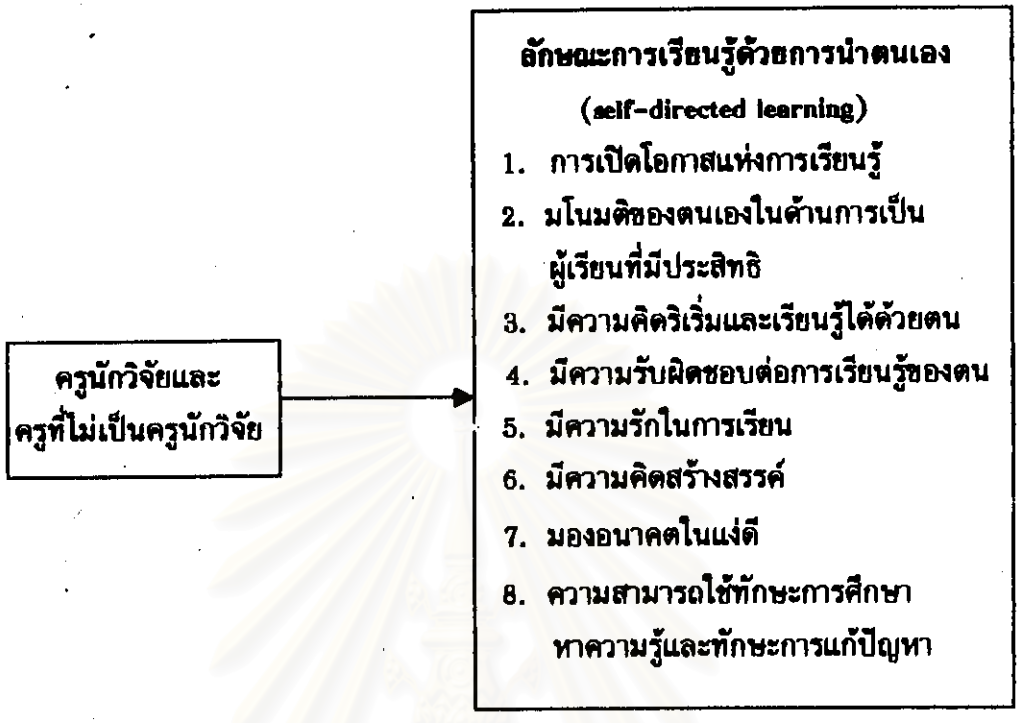
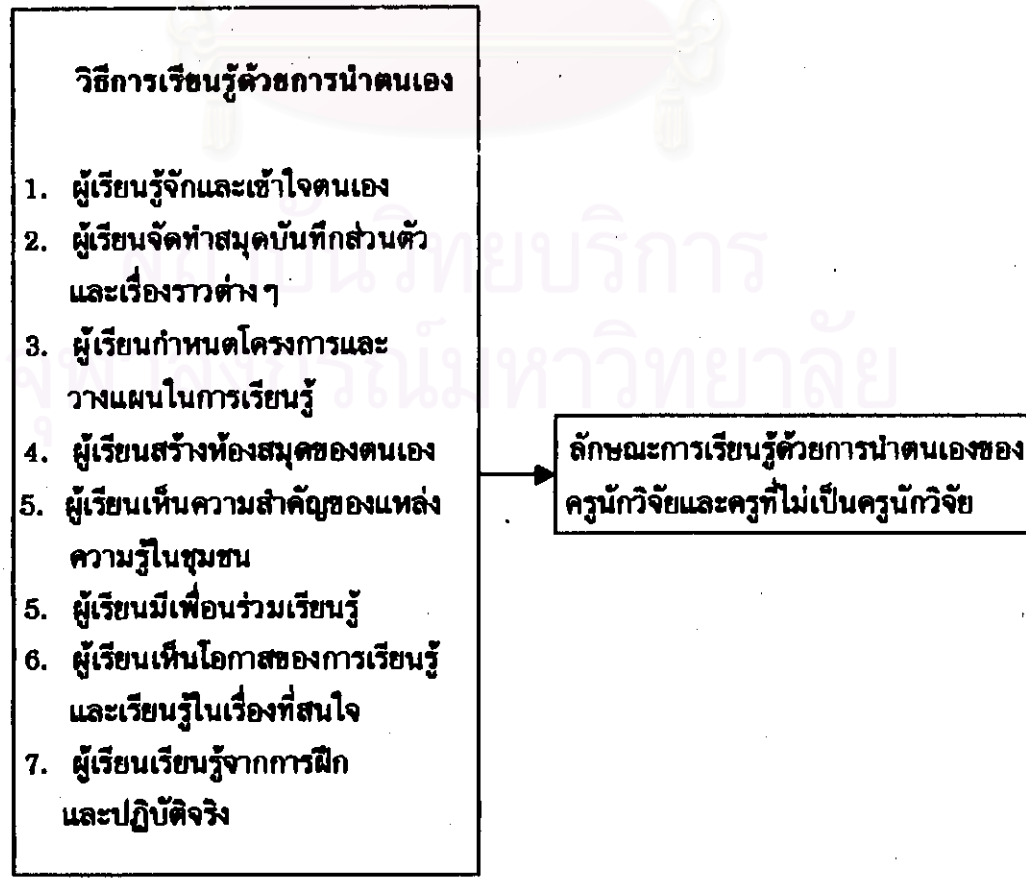
กรอบแนวคิด วิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของครูนักวิจัยและครูที่ไม่เป็นครูนักวิจัย(สุรกุล เจนอบรม, 2532)